

táblára vagy szoborra, amely híres íróra vagy költőre emlékezteti. Az sem vitás, hogy az emléktáblák bizonyos kulturális értéket is képviselnek. Épp ezért örvendetes az a fáradozás, amely eredményeként megjelenhetett a *Magyar irodalmi emlékhelyek az Alpoktól az Adriáig* kiadvány, amelyből értesülhetünk magyar írók és költők Horvátországban és Szlovéniában föllelhető nyomairól.

Végezetül úgy gondolom, ezt a munkát érdemes lenne tovább folytatni. A 250 példányban megjelent könyv bemutatására Zágrábban, Ljubljanában, illetve Mariborban is sor került. A Horvátországra jutott 125 kötet már a bemutatón gazdára talált, így a kiadvány Horvátországban könyv formátumban már nem is elérhető. Éppen ezért úgy vélem, hogy szükséges lenne hozzáférhetővé tenni még több olvasó, mindenekelőtt a két országba látogató magyar turisták számára. Erre ma már van mód, hiszen a világháló számtalan lehetőséget kínál. Fontosnak tartanám egy adatbázis létrehozását is, ahol az irodalmi emlékhelyek mellett föllelhetőek lennének az adott ország egyéb kulturális emlékhelyei is. Nem csak azért, hogy tudjunk róluk. A kiadvány összeállítását megelőzően végzett kutatások arra is rámutattak, hogy az idő vasfoga az emléktáblákat sem kíméli. Fontos volt őket létrehozni, de legalább annyira fontos a karbantartásuk, megőrzésük is. Erre nemcsak az adott művész életműve, hanem az emléktáblák névtelen állítóinak emléke is kötelez.

Ćurković-Major Franciska

Michael J. McCarthy
Innovations and Challenges in Grammar
[Innovációk és kihívások a grammatikában]

London and New York: Routledge, 2021, 172. o.
 ISBN 978-0-367-19836-7 (pbk)

Egy olvasóbarát módon megírt, érdekes könyvet tart kezében az olvasó. Témája a grammatika nyelvelméleti státusának, fejlődéstörténetének, funkcionális alapú modelljeinek bemutatása, a nyelvelméleti részdiszciplína statikus vs. dinamikus vonásainak összevető tárgyalása, a tudománytörténeti fejlődéstörténetében bekövetkezett ütközéspontok, innovációk elemző értékelése, a nyelvreírásban konstatált interfész kapcsolatainak értelmezése a nyelvi rendszer más komponenseivel, valamint a grammatikaelmélet és az alkalmazott nyelvészeti vizsgálatok közti összefüggések argumentatív szemléletű értelmezése. A kötet szerzője, a brit Mike J. McCarthy, akinek komplex kutatói szemléletében meghatározó szerepet játszott és játszik ma is a nyelvi rendszer funkcionális működésének leíró valamint elemző jellegű tárgyalása, az empirikus alapú nyelvi adatok korpusznyelvészeti tanulmányozása, alkalmazott nyelvészi vénával végrehajtott vizsgálata révén. McCarthy csaknem egész eddigi tudományos pályafutását alkalmazott nyelvészként töltötte. Talán emiatt sem véletlen, hogy argumentációját, bemutató elemzéseit könyvében gyakran kísérik személyes tapasztalataira alapozott kommentjei, ezáltal is könnyen követhetővé és élvezetessé téve olvasói számára mondanivalóját. Korpusz-adatokra épülő grammatika-szemlélete és ezt reprezentáló érvelése szerves módon támaszkodnak a Ronald Carterrel társszerzőségben írt nagy volumenű korpusz-alapú, használat-orientált grammatikájának tényeire (Carter & McCarthy, 2006).¹

Grammatikai vizsgálódása céljainak megfogalmazásában McCarthy, alkalmazott nyelvészként, elveti a grammatikai helyesség validitását, mindenhatóságát. Hangsúlyozza, hogy a nyelvtan a nyelvhasználatban korántsem képez merev sztenderdet, hiszen funkcionálása folyamatos mozgásban van, működését

¹ Itt jegyzem meg, hogy könyvét kutatótársa, Ron Carter emlékének szenteli.

dinamizmus jellemzi, annak ellenére, hogy alapvető kategoriális bázisa évszázadokon át maradandónak bizonyult. McCarthy már könyvének előszavában hangsúlyozza, hogy argumentációja főként az angolszász eredetű nyelvtanok tanaira épül, részben kiegészítve azokat a német és a francia grammatikákból átvett ismeretekkel. A nyelvtipológiai megállapítások kevésbé épültek be a grammatika-történet folyamatába; csupán napjaink grammatika-kutatásában kapnak – viszont egyre határozottabb – szerepet. A nyelvtudomány történetének áttekintéséből kimutatható, hogy a grammatika tanulmányozása képezte a szókincs/szófejtések vizsgálata mellett a nyelvi rendszer operatív szemléletű kutatásának legősibb területét. A grammatikával való kutatói és alkalmazói szintű foglalkozás mintegy két-három évezrednyi múltra tekint vissza. Fejlődéstörténetének jelentős részében reflexív együttlétben képezte a kutatás fő irányvonalát a jelentés, a jelentés-reprezentáció megvalósulása. A tudománytörténet szférájában azonban voltak és vannak időszakok, amikor a két terület tanulmányozása szétvált egymástól és a nyelvtudományi vizsgálódás átfogó és kizárólagosan önálló, célirányos területet képezett. Alapvetően nem a grammatika adja ki a jelentést, de képes azt (például a szórendi reprezentáció varianciája révén) befolyásolni. McCarthy könyvének már az előszavában kiemelt kérdésként kezeli annak vizsgálatát, hogy a grammatika önállóan funkcionáló komponensét képezi-e a nyelvi rendszernek, valamint azt is, hogy milyen mértékben bizonyulnak a különféle grammatika-modellek kompatibilisnek egymással, s hogy a sokféle modell közül mely bizonyul(hat) alkalmasnak az alkalmazott nyelvészeti vizsgálódások számára.

A könyv két fő részre tagolódik. Az első részben (3–41. o.) a szerző áttekinti a grammatika-elméletek fejlődéstörténetét. A második rész (42–148. o.), az elsőnél jóval nagyobb terjedelemben képezi a grammatika történetében bekövetkezett hathatós innovatív változások és kihívások tételes ismertetését.

Az első rész bevezető fejezetében McCarthy a grammatikával kapcsolatos általános kérdések felvetésével foglalkozik. Kiemeli, hogy a grammatika fogalmát és definiálhatóságát áthatják a a használat és a stílus dimenziói, a történetiség aspektusa, valamint hozzájuk kötötte a kommunikatív-pedagógiai szemlélet kérdései. Említést tesz a grammatika interfész szerepű érintkezéséről a nyelvi reprezentáció más területeivel, köztük a diskurzus tartományába tartozó linguális és extralinguális jelenségekkel. Hangsúlyozza a korpuszfejlesztések befolyását a grammatikai, főleg az alkalmazott nyelvészeti kutatások rapid fejlődésére. Ezek alapján váltak megismerhetővé a nyelvi reprezentációban konstatalható sematizációs jelenségek, amelyek révén a 20. század második felében kulcsfontosságú teret nyert a sémaalapú grammatika (*pattern grammar*) kutatása. Ugyancsak a korpuszfejlesztések révén vált kutathatóvá (és a nyelvpedagógiában alkalmazhatóvá) a kollokáció és a konkordancia-jelenségek természetének és típusosságának, valamint hozzájuk kötött/köthető módon az ún. grammatikai kolligáció (lásd Sinclair, 1991) gazdag jelentésköre. Az ilyen szemléletű vizsgálatok vezettek az ún. lexikális grammatika markáns térnyeréséhez, mely grammatikai kutatások demonstrálják a nyelvi lexikon és a nyelvtan kölcsönös függőségét a nyelvi reprezentáció szó- és írásbeli változatainak tanulmányozásában. Az ilyen szemléletű kutatásokban fontos szerephez jutott a vizsgált jelenségek/jelenségekörök előfordulási gyakorisága, reprezentativitása, vonatkoztatva azt az egyes nyelvhasználati típusok, valamint a körükbe tartozó nyelvi változatok multimediális természetének felmérésére, komplex módon történő tanulmányozására és leírására. Az ilyen szemléletű vizsgálódás során fontos annak kimutatása, hogy a grammatikai jelenségek dinamikus fejlődési mechanizmusai során miért éppen egy adott grammatikai forma innoválódik.

Az első tematikai egység második és harmadik fejezete áttekintést nyújt a gramma-

tikai kutatások fejlődéstörténetéről, az ókori grammatikák korától egészen a 19. század végéig. Áttekinti a legfontosabb görög és latin eredetű nyelvtanokat, kiemelve a görög Dyonysius Thrax (mintegy i. e. 100) grammatikájának jelentőségét. Fontos megjegyezni, hogy a Thrax grammatikája alapvetően tudományos jellegű, nem csupán a nyelvi tények megfigyelhetőségére/megfigyelésére fektet hangsúlyt. Jelentős értéke McCarthy áttekintésének, hogy az európai eredetű nyelvtanok bemutatása mellett felhívja a figyelmet az óind származású Pāṇini (i. e. 4–5. század) szanskrit grammatikájának jelentőségére, hatására a mai mondattani kutatásokra, főként a generativizmus koncepciójának és reprezentációjának előfutáraként. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy míg, főként az arisztotelészi logikára alapozott európai eredetű mondattanok alaptétele szerint a mondat alap-pilléreit két, az alany és az állítmány reprezentációjában kulcsfontosságú szereppel rendelkező szófajkategória, főként a főnévi és az igei struktúra képezi, azaz az erre a nézetre alapozott grammatikák mind kétpólusú szerkezetűek, addig Pāṇini diszkurzusalapú (!) nyelvtana egypólusú, az igei konceptuális alapú vonzatszerkezetet (az ún. *kāraka* relációkat) tartja kiinduló pontjának és a mondatjelentést meghatározó, a mondat típusok generálását befolyásoló alap-pillérének. Pāṇini és követői, főként a szintén óind származású Patanjali (i. e. 4–5. sz.) grammatikájának erről a nyelvtudomány-történeti státusáról azonban nem olvashatunk McCarthy argumentációjában. Könyvének nyelvtudománytörténeti áttekintésében nem kap helyet az európai vs. az óind grammatikák közti elméleti státusú nézetek összevetése.

McCarthy ezt követően bemutatja, hogy a középkor grammatikai nézeteit az arisztotelészi fogalmi rendszer univerzalizására támaszkodó modista nézetek uralták, melyek tulajdonképpen a századokkal később teret nyert chomskyánus generativizmus előfutárainak tekinthetők, ugyan a kellő formalizá-

lás eszköztárának hiányával. A modista fogalomkör centrumát az a nézet képezte, mely szerint a nyelvek sokféleségére vonatkozóan szoros, a reprezentáció tekintetében univerzális státusú összefüggés létezik a gondolati világismeret és annak nyelvi megjelenítése között. Funkcióját tekintve ezt a nézetet képviseli a későbbiekben a francia földről származó Port-Royal grammatika is, mely úttörő szerepet játszott abban, hogy az írott nyelvhasználatra vonatkoztatott szabályszerűségek megfogalmazása és érvényesítése helyett a szóbeli nyelvezet grammatikai sajátágainak tanulmányozására, az univerzalitás tényeinek konstatálására fektesse a hangsúlyt. Hiányolom azonban annak a grammatikai gondolkodásban fontos szerepet játszó nézetnek a bővebb kifejtését, hogy a nyelvek grammatikájában bekövetkező változások milyen módon sztenderdizálódnak egy-egy adott nyelvi rendszer fejlődésében. Ezt követően a szerző végigköveti az angol nyelvterületen született grammatikák fejlődéstörténetét. Bemutatja, hogy a legkorábbiak rendre a latin nyelvtanok apparátusát, kategóriarendszerét követték. Ezekben kiemelt szerepet kapott a használati tényezők helyességének státusa, melynek következtében szoros értelemben preskriptív szemléletűek voltak. A 19. század hozta meg a grammatika-történetben a radikálisan innovatív változást, a preskriptív szemlélet térvessztését, felváltását a leíró korrektségű szemlélettel, megteremtve ezzel ún. leíró adekvátság követelményeinek fogalomkörét. McCarthy szemléletesen mutatja be áttekintésében az ezt a szemléletet képviselő angolszász grammatikák nyelvelíró potenciálját, kategóriarendszerük adekvátságát és relevanciáját. Nesfield (1898/1909) grammatikájának nyomán hangsúlyozza, hogy igen fontos a nyelvtanok társadalmi, kulturális beágyazottságát is tárgyalni a leíró adekvátság szabályszerű követelményének teljesítése mellett.

A könyv második tematikai egysége a grammatika (és a grammatika-elmélet) innovációjának és kihívásainak kérdéskörével

foglalkozik. Konstatálható, hogy a grammatikatörténeti áttekintés folyamata mintegy „átfolyik” ebbe a részbe, mely a grammatikatörténetnek immár a 20. századi, sőt, napjaink innovatív fejleményeivel foglalkozik. Ugyanis ebben az időszakban történtek a grammatika fejlődésében olyan változások, amelyek az ebben a nyelvi részdiszciplínában hosszú ideig uralkodó deskriptív szemlélet hegemoniáját alapjaiban megváltoztatták. Először az amerikai indíttatású strukturalista nyelvészlelet, majd pedig az azt felváltó, ugyancsak amerikai eredetű generatívizmus nyelvészlelete vált uralkodóvá. Napjainkban pedig az utóbbi és a kognitivisták szemléletű nyelvészet egymással szembeni küzdelmének lehetünk szemtanúi. Mellettük pedig, hozzávetőlegesen a múlt század hatvanas éveitől fogva rohamléptekkel fejlődő, az alkalmazott nyelvészeti diszciplínát megerősítő, alapvetően brit indíttatású korpusznyelvészeti kutatásokban tapasztalhatjuk meg a vizsgálatok „főcsapásának” kiterjedését a lexikalista nézetektől a grammatikai vizsgálódások irányába.

A könyv 4. fejezetében a grammatika skópuszának a nyelvi közösség számára történő kiterjesztésének lehetünk tanúi. Helyet kapnak benne a nyelvhasználati kézikönyvek, grammatikai útmutatók, valamint az ún. referencia-grammatika. Keveslem annak bemutatását, hogy a hivatkozott nyelvelmélet-alapú grammatikák (pl. Bloomfield leíró célzatú strukturális nyelvtana) milyen mértékben és módon jelenítik meg saját rendszerükön belül az általuk reprezentált nyelvelméleti modellt. Például annak indoklását, hogy miért jelent meg a kötőmód az angolban. Mi a funkciója, skópusza, milyen igékkel és verbális konstrukciókkal fordul elő. Az ilyen felvetésekre adott válaszoknak feltétlenül korpusz-alapú bizonyítékokra kell támaszkodniuk. További kérdést képez az, hogy az angolban miért nem alakult ki a magyarhoz hasonlóan funkcionáló, morfológiailag specifikált műveltető képző. Helyette miért analitikus szerkezetek léteznek a grammatikában? Mi az analitikus

vs. szintetikus szerkezeti variánsok viszonya és hatóköre?

Hiányolom továbbá a 20. században született vaskos grammatikai kézikönyvek (Quirk et al., 1973 – Huddleston & Pullum, 2002; Biber et al., 1999) összevető tárgyalását, adatmerítésük értékelését, továbbá, eredményességszempontról összehasonlításukat a náluk korábbi jesperseni (1909–1940) monumentális nyelvtan megállapításaival. Utóbbi vizsgálat azért is lenne fontos, mivel a kiváló dán nyelvész koncepciózus *The Philosophy of Grammar* (1924) c. monográfiája, melyben kulcsfontosságú szerepet játszik a formuláris és a szabad státusú kifejezések (formulas vs. free expressions) grammatikai státusának megkülönböztetése, napjainkban is az egyik legfontosabb forrását képezi a grammatikaelméleti kutatásoknak.

Hasznosnak tartom ugyanakkor az alkalmazott nyelvészeti bázisú grammatikák, főként Palmer (1924) grammatikai sémaalapú és Fries (1952) strukturalista szemléletű, korai korpusz-alapú nyelvtanának koncepciózus tárgyalását ebben a fejezetben.

Az 5. fejezet az USA-ból kiinduló generatívizmus térhódításával, valamint a brit funkcionalizmus tanaival foglalkozik. Chomsky nyelvészlelete kizárólagosan a nyelvi kompetencia vizsgálatára szorítkozik. A nyelvhasználati performancia kutatását haszontalannak tartja. Ezért veti el mindazokat a nyelvtudományi módszereket, köztük radikális módon a korpusznyelvészetet, amelyek a produktív nyelvhasználat empirikus alapú vizsgálatát célozzák meg. Nézete szerint a korpusz-alapú vizsgálatok csupán a nyelvi produkció felszínét tanulmányozzák, ugyan azt empirikus eszközökkel teszik. Chomsky generatív modellje alapvetően nem hasznos a nyelvoktatás fejlesztése céljaira. Leginkább azért, mert formalista szemléletű. Nem fektet hangsúlyt a nyelv kommunikatív használatában megtestesülő reprezentációs formák, a különféle szövegtípusok értelmező vizsgálatára. A chomsky-i generatív nyelvelmélet nyelvhasználati szempontú szemléletével

az amerikai kognitív nyelvész és nyelvpszichológus Steven Pinker foglalkozott számos szakkönyvében, köztük azokban, amelyek különösképpen a grammatikai gondolkodás tárgykörébe tartoznak. Sajnálatos módon Pinker munkásságával McCarthy nem foglalkozik könyvében. Pinker nevéhez fűződő források nem szerepelnek irodalomjegyzékében. Ellentmondanak a generativizmus koncepciójának az utóbbi évtizedek diskurzus-alapú szövegvizsgálatai, köztük például Douglas Biber kutatási programja, amelyek a textuális reprezentáció lexiko-grammatikai megjelenítésének műfajilag specifikált formáit és változatait kutatják. Chomsky generativizmusával ellentétben a brit funkcionális iskola legkiválóbb képviselői, J. R. Firth és Michael A. K. Halliday, a nyelvi rendszer totalisztikus vizsgálatának szemléletét tartják célravezetőnek. Grammatikájuk a különböző nyelvi szintek vizsgálatára irányul. Vizsgálataikban különös figyelmet kapott a lexikális kollokációk, a sémaszerkezetek, valamint a nyelvelmélet-alapú kolligációk típusos, szövegbázisú tanulmányozása. Funkcionális, szisztemikus grammatikájában Halliday rangsorolja is a nyelvi szintek rendszeralapú illeszkedését, feltárva hálózatos szerkezetük kapcsolódási formáinak komplex, rendszeresű sajátságait. Ennek alapján grammatikája innovatív, korpuszalapú, lexikális szisztémát képez.

A 6. fejezet a grammatika adatszerűségével foglalkozik, különös tekintettel a nyelvtani jelenségek gyakoriságának és sematikus-ságának tényezőire. A korpusz megmutatja adott grammatikai tények előfordulásának gyakoriságát valamivel szemben, de azt is, hogy valamely grammatikai séma hiányzik egy nyelv grammatikai repertoárjából. A fejezet részletesen bemutatja ezeknek a tényezőknek, valamint grammatikalizáció folyamatainak funkcionális eltérő jelenlétét a szóbeli- valamint az írott nyelv textusaiban.

Az ezt követő 7. fejezet a diszkurzív nyelvi reprezentáció grammatikai vizsgálatával foglalkozik, különös tekintettel a szövegko-

hézió és koherencia megvalósulásának/megvalósíthatóságának tényezőire, elsősorban Halliday és Hasan (1976) úttörő jelentőségű monográfiáján alapján. Megjegyzem, hogy célszerű lett volna ezeknek a fogalmaknak, különösen a koherenciának nyelvi reprezentációját a bemutatott rövid szövegmintáknál jóval nagyobb terjedelmű textusokra vonatkozóan is tárgyalni. Ez azért is lett volna lehetséges, mert a kötet szerzője munkatársával, Ronald Carterrel együtt szóbeli korpuszt (CANCODE) fejlesztett Cambridgeben 1998-tól fogva. A fejezet fennmaradó része a speciális angol nyelvi diskurzusok, köztük az üzleti angol nyelvezet grammatikája speciális sajátságainak korpuszminta-alapú bemutatásával foglalkozik

A 8. fejezet a nyelvtan nyelvoktatásbeli és nyelvtanulásbeli szerepét elemzi. Áttekinti a 20. században született pedagógiai célzattal legfontosabb grammatikákat: W. Allen (1947), A. Hornby (1954), L. G. Alexander (1975) nyelvtanait, amelyeket szerzőik prominens grammatikai gyakorlókönyvekkel egészítettek ki. Ezek célja alapvetően olyan nyelvtani ismeretek nyújtása volt, amelyek figyelembe vételével a nyelvtanuló számára elkerülhetővé válnak a grammatikai természetű nyelvi hibák. Koncepciójukban ugyanakkor hangsúlyozott, hogy a nyelvtan nem valami mereven statikus komponense a nyelvnek, hanem funkcionálását dinamizmus jellemzi. A nyelvtan oktatása ennek a dinamikus fejlődőképességnek megismerésére és fejlesztésére irányul, a korpuszalapú vizsgálatok segítségével.

A könyv utolsó, 9. fejezete összefoglalóan, általánosított formában áttekinti a nyelvtani ismeretekre vonatkozó tanokat. Tárgyalja a grammatika regionális variálódását, változatait, a sztenderd és a non-sztenderd kifejezőmód aspektusait. Hangsúlyozza, hogy a változékonyság a nyelv inherens sajátságát képezi. Az argumentáció tényként kezeli azt a tendenciát, mely szerint manapság domináns módon az amerikai angol nyelvhasználat grammatikai tényei befolyásolják a brit

nyelvhasználat formáit. A fejezet foglalkozik a nyelvi formák commercializálódásával, azaz, hogy milyen hatást fejtenek ki a média és a számítógépes alapú kommunikációs eszközök a nyelvi kommunikáció kifejeződésének módjaira.

Michael McCarthy könyve értékes olvasmány a nyelvtannal foglalkozó nyelvészek, nyelvpedagógusok, valamint a nyelvtanulók számára. Ismeretét feltétlenül ajánlom a felsőfokú tanárképzés különféle moduljaiban résztvevő egyetemi hallgatók és oktatóik számára.

IRODALOM

- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. & Finegan, E. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. London.
- Carter, R. & McCarthy, M. J. (2006). *Cambridge Grammar of English*. Cambridge University Press.
- Fries, C. C. (1952). *The Structure of English*. Harcourt and Brace.
- Halliday, M. A. K. & Hasan, R. (1976). *Cohesion in English*. Longman.
- Huddleston, R. & Pullum, G.K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge University Press.
- Jespersen, O. (1924). *The Philosophy of Grammar*. George Allen and Unwin.
- Nesfield, J. C. (1898/1909). *Manual of English Grammar and Composition*. Macmillan and Co.
- Palmer, F. R. (1924) *A Grammar of Spoken English on a Strictly Phonetic Basis*. Heffer and Sons.
- Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G. & Svartvik (1973). *A Grammar of Contemporary English*. Longman.
- Sinclair, J. M. (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press.

Andor József

Fekete Imre

Technology in English Teaching: The Hungarian university context

Budapest: Akadémiai Kiadó, 2023

ISBN: 978 963 454 870 6; DOI: 10.1556/9789634548706

Napjaink technológiai fejlődésének szerepe és jelentősége az oktatásban megkérdőjelezhetetlen és számos kutatás alapját képezi. Fekete Imre monográfiája egy átfogó kutatást mutat be, amely széles spektrumon vizsgálta az információs és kommunikációs technológia használatát mind oktatási és tanulási, mind pedig rekreációs és életviteli tevékenységekben. Habár a kutatás résztvevői egyetemi hallgatók és oktatók voltak, eredményei és implikációi túlmutatnak célzott populációján, hiszen egyrészlől ennek a korcsoportnak a digitális tudása nagyban függ korábbi tanulmányaiktól, másrészlől a megkérdezett minta az angolszakos hallgatókon túl angoltanár szakos hallgatókat is tartalmazott, akiknek technológiai képzettsége befolyásolhatja az iskolai IKT-fejlesztést is.

A könyv bevezetője kiválóan részletezi a kutatás problémakörét: átfogó képet kaphatunk a technológiai eszközök használatának céljairól, oktatásban való bevezetésük és alkalmazásuk hátteréről, illetve a magyarországi helyzetről az EU-s átlagok viszonylatában. A monográfiában bemutatott kutatás fontosságát mi sem mutatja jobban, mint hazánk iskolai tanulóinak és egyetemi hallgatóinak magas arányú eszközhasználat, ugyanakkor kevés adat áll rendelkezésre az eszközhasználat különböző dimenzióiról és az IKT-inklúzióhoz szükséges aspektusok tanárképzésben való megjelenéséről. A felmérés aktualitását pedig csak tovább fokozza a Covid-19 világjárvány során bevezetett veszélyhelyzeti távolléti oktatás, mely kezdeti szakaszának tapasztalatairól a szerzőnek szintén lehetősége nyílt az adatgyűjtésre, így a kutatási jelentés az ebben az időszakban megjelent nagymértékű változásokra is kiterhethet.